

**Методи та прийоми національно-патріотичного
виховання дошкільників**
Вибрати не можна: як навчити дітей любити Батьківщину

Консультація для вихователів
24.01.2023 рік

«Батьківщина» — у це слово кожна людина вкладає свою суть, а кожна сім'я формує своє унікальне бачення країни як Вітчизни. Ті прогалини в патріотичному вихованні, які не заповнила сім'я, має заповнити заклад дошкільної освіти.

Цілісність та економічне відродження України залежить від кожної людини, зокрема від усвідомлення своєї причетності до суспільних подій і відповідальності за долю Батьківщини, наших ціннісних орієнтацій і світогляду.

У період війни, яку російська федерація розв'язала і веде проти України, виникає нагальна необхідність переосмислення зробленого і здійснення системних заходів, спрямованих на посилення національно-патріотичного виховання дітей та молоді - формування нового українця, що діє на основі національних та європейських, цінностей.

Сьогодні Українська держава та її громадяни стають безпосередніми учасниками процесів, які мають надзвичайно велике значення для подальшого визначення, першою чергою, своєї долі, долі своїх сусідів, подальшого світового порядку. В сучасних важких і болісних ситуаціях викликів та загроз, і водночас, великих перспектив розвитку, кардинальних змін у політиці, економіці, соціальній сфері пріоритетним завданням суспільного поступу, поряд із забезпеченням своєї суверенності й територіальної цілісності, пошуками шляхів для інтегрування в європейське та євроатлантичне співтовариство, є визначення нової стратегії виховання як багатокомпонентної та багатовекторної системи, яка великою мірою формує майбутній розвиток Української держави.

Серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними виступають *громадянсько-патріотичне, духовно-моральне, військово-патріотичне та екологічне* виховання як основні складові *національно-патріотичного* виховання, як стрижневі, основоположні, що відповідають як нагальним вимогам і викликам сучасності, так і закладають підвалини для формування свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь, які розглядатимуть розвиток держави як запоруку власного особистісного розвитку, що спирається на ідеї патріотизму, поваги до культурних цінностей Українського народу, його історико-культурного надбання і традицій, гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності, виваженості, відповідальності за природу як за національне багатство, здорового способу життя, готовності до змін та до виконання обов'язку із захисту незалежності та територіальної цілісності України.

Найміцніший фундамент здорової національної самосвідомості в дитини закладає сім'я. Разом із нею на становлення особистості значно впливають і заклад дошкільної освіти, і школа тощо.

Патріотичне виховання — складна система соціально-педагогічного впливу. Вона передбачає передачу життєвого досвіду від покоління до покоління,

соціалізацію дитини, формування в неї духовно-моральних цінностей, зокрема любові до Батьківщини, прагнення зберігати й примножувати традиції свого народу та його культурні цінності, почуття власної гідності, поваги до культури інших націй.

Які особливості національн-патріотичного виховання

Патріотичні почуття не можуть природно сформуватися і визріти. Їх розвиток залежить від засобів і методів виховання, від умов, в яких живе дитина.

Дорослий перейматиметься проблемами Батьківщини, якщо в дитинстві набуде досвіду співпереживання рідним — у своїй родині, одноліткам — у групі закладу дошкільної освіти, в найближчому соціумі. Він захоплюватиметься красою природи країни та берегтиме її, якщо навчиться в дитинстві бачити цю красу навколо себе. Дорослий працюватиме на благо Батьківщини, якщо в дитинстві навчиться добре і сумлінно виконувати будь-яку справу, за яку береться.

Портрет педагога

Картину світу для дітей малюють дорослі. Тому важлива умова успішної роботи з патріотичного виховання — готовність самого педагога. Такий педагог:

- розуміє необхідність досконало володіти рідною та державною мовою;
- свідомо набуває теоретичних знань, практичних умінь грамотно добирати зміст освітнього процесу;
- здатний моделювати єдину систему блочно-тематичного планування;
- володіє інформаційно-комунікаційними технологіями.

Специфіка

Специфічною особливістю організації патріотичного виховання дошкільників є те, що в Базовому компоненті дошкільної освіти цей напрям не виокремлений. Практика свідчить, що часто педагоги організовують окремі виховні заходи відповідно до календаря, не замислюючись, які конкретні якості в дошкільників вони виховують. Виховні завдання не завжди послідовні, формальні, не орієнтовані на кінцевий результат.

Педагоги переважно звертаються до інформаційно-змістовного компоненту, не надають змогу дітям проявити емоційне ставлення до подій, об'єктів, не повно реалізувати це ставлення в діяльності.

Якщо проаналізувати зміст завдань із патріотичного виховання, то можна визначити їх за напрямками розвитку дитини.

Комунікативний розвиток:

- формувати уявлення про морально-етичні норми та цінності суспільства;
- розвивати емоційний інтелект дошкільників, чуйності, співпереживання;
- формувати шанобливе ставлення до членів сім'ї, однолітків і дорослих тощо.

Пізнавальний розвиток передбачає формування у дітей первинних уявлень про Батьківщину, зокрема про:

- себе, інших людей;
- об'єкти природного та соціального довкілля;
- українські національні традиції і свята;
- планету Земля як спільний дом людей.

Як організувати роботу

Щоб поліпшити якість роботи з дітьми, потрібно досягти виконання таких завдань:

- створити систему патріотичного виховання в закладі дошкільної освіти;
- забезпечити комплексний організаційно-методичний супровід роботи з дітьми;
- сприяти взаємодії дорослих учасників освітнього процесу;
- забезпечити повноцінний розвиток особистості дошкільника.

Компоненти освітньої роботи

Виділяють такі компоненти освітньої роботи з патріотичного виховання — змістовний, емоційно-спонукальний, діяльнісний, універсальний.

Змістовний компонент передбачає, що діти опановують знання на доступному для їхнього віку рівні. Тематика — наскрізна для дітей всіх вікових груп:

- історія та культура українського народу на прикладі батьківського дому, найближчого довкілля, рідного села/міста;
- природа рідного краю, країни;
- державні символи України, герб села/міста;
- національний одяг — історичний, стилізований сучасний;
- типові особисті якості характеру українців на прикладах видатних діячів минулого та сучасності;
- мистецтво, традиції та звичаї українського народу — промисли рідного краю, народні майстри.

Емоційно-спонукальний компонент передбачає формування позитивного емоційного ставлення до об'єктів довкілля та соціальних подій, залучення дітей до суспільно корисної праці, їхню участь у соціально значимих акціях, активну участь у відзначенні свят тощо. Щоб навчити дітей бачити прекрасне, потрібно організовувати спостереження в найближчому довкіллі, хвилинки милування природою в різні пори року тощо.

Операційно-діяльнісний компонент дає змогу реалізувати під час самостійної та спільної продуктивної діяльності дітей набуті ними знання, емоційне ставлення до об'єктів довкілля та соціальних подій. Трудову діяльність дітей спрямовуємо на формування в них наполегливості, відповідальності, бажання допомагати іншим.

Види роботи

Серед видів роботи з дітьми обирають найбільш дієві, зокрема:

- інтегровані заняття;
- тематичні проекти;
- традиційні та віртуальні екскурсії;
- пошуково-дослідна діяльність;
- флешмоби, квести;
- толоки;
- благодійні акції;
- конкурси, виставки;
- свята, розваги.

Освітня робота з дітьми передбачає партнерську діяльність дітей та дорослих.

Важливою складовою організаційно-методичного забезпечення патріотичного виховання в закладі дошкільної освіти є планування освітньої

роботи та фіксація результатів. Рекомендується обрати такі сучасні форми перспективного планування освітньої роботи як-от інтелектуальні мапи та інтелектуальні карти-схеми.

Такі форми перспективного планування поєднуються з блочно-тематичним плануванням, яке сприяє системному засвоєнню знань про сім'ю, край, країну. Теми узгоджуємо з календарем визначних подій та свят.

У роботі з дітьми використовуються технологічні карти та карти з розвивальними завданнями за темами. Предметні результати навчально-пізнавальної, пошуково-дослідної, художньо-естетичної діяльності дітей — портфоліо, колажі, плакати, книги.

Як оцінити результати

Важливою складовою організаційно-методичного забезпечення роботи з патріотичного виховання є моніторинг компетентності дітей старшого дошкільного віку. Визначають три рівні прояву патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку (за *Марією Шиловою*):

- **стійкий** — наявні система уявлень про родину, рідне місто, Україну, свою етнічну приналежність; активно-позитивне ставлення до загальнолюдських і громадянських цінностей; позитивний досвід патріотичного поведінки;
- **ситуативний** — наявні базові знання про родину, рідне місто, Україну; стійке позитивне ставлення до загальнолюдських і громадянських цінностей; ситуативний досвід патріотичного поведінки завдяки зовнішнього спонукання;
- **фрагментарний** — фрагментарні знання про сім'ю, рідне місто, Україну; нейтральне або іноді негативне ставлення до загальнолюдських і громадянських цінностей; відсутність інтересу до соціально значимої діяльності.

Кожний рівень передбачає пізнавальну, мотиваційну та поведінкову складові). Вони дають змогу з'ясувати, чи готові діти проявляти позитивну патріотичну поведінку активно або пасивно, скоректувати на перспективу освітню роботу з патріотичного виховання.

Засвоєння дітьми патріотичних цінностей і норм поведінки — тривалий процес. Вони не закладені природою, ми — дорослі — маємо формувати в дітей ці соціальні властивості цілеспрямовано, системно в процесі різноманітної пізнавальної та практичної діяльності. Це можливо тільки під керівництвом компетентних вихователів, які й самі є патріотами.

Додатки додаються:

- Основні напрями роботи з національно-патріотичного виховання.
- Принципи національно-патріотичного виховання.
- Орієнтири сформованості патріотичних почуттів у старших дошкільників.
- Зразок інтелектуальної схеми-картки.
- Орієнтовний зміст роботи з патріотичного виховання.

Підготувала вихователь-методист Людмила Борман